

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Δικό μας έργο λοιπόν είναι τώρα, είπα εγώ, εμείς οι ιδρυτές της πόλης να αναγκάσουμε τις ξεχωριστές εκείνες φυσιογνωμίες να επιδοθούν στο μάθημα, το οποίο πριν από λίγο αναγνωρίσαμε πως είναι το ανώτερο, να δουν δηλαδή το αγαθό και να επιχειρήσουν να ανέβουν εκείνη την αναφορική οδό, και αφού ανέβουν και το δουν αρκετά, να μην τους επιτρέψουμε να κάνουν αυτό που τώρα επιτρέπεται.

Ποιο ακριβώς ;

Να μένουν συνέχεια στον ίδιο τόπο, είπα εγώ, και να μη θέλουν να κατέβουν πίσω, κοντά σε εκείνους τους δεσμώτες, ούτε να συμμερίζονται μαζί τους τους ίδιους μόχθους και τιμές, είτε ταπεινότερες είτε σπουδαιότερες.

Κι έπειτα, είπε (ο Γλαύκων) , θα τους αδικήσουμε και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα, ενώ μπορούν να ζουν πολύ καλύτερα;

B1.

Ο Πλάτωνας, διά στόματος Σωκράτη, θα χαρακτηρίσει το αγαθό ως εξής:

α. το αγαθό είναι **η μεγαλύτερη αξία** («μέγιστον μάθημα»). Εννοεί τη θέαση της Ιδέας του αγαθού, την ύψιστη γνώση, που τελικά συμπίπτει με το αγαθό, καθώς ο Πλάτωνας υποστηρίζει μια νοησιαρχική ηθική, δηλαδή η γνώση της αλήθειας δεν μπορεί παρά να οδηγεί κατά αναγκαιότητα σε ηθική πράξη, στην πραγμάτωση του αγαθού. Αυτό πρέπει να κατακτήσουν όλοι οι άνθρωποι και κυρίως όσοι πρόκειται να αναλάβουν τη διοίκηση της πολιτείας. Σύμφωνα με το σχόλιο του σχολικού εγχειριδίου, ο Πλάτωνας δε δίνει μια σαφή ερμηνεία για τον όρο «αγαθό», που είναι από τους βασικότερους στο φιλοσοφικό του σύστημα, παρά αρκείται σε ορισμένους υπαινιγμούς.

Αγαθόν πάντως είναι:

- 1)** το «είναι» και ό,τι διατηρεί το «είναι»
- 2)** η τάξη, ο κόσμος και η ενότητα που διαπερνά και συνέχει την πολλαπλότητα.
- 3)** ό,τι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη.

Η έκφραση «αυτό τὸ ἀγαθόν» φαίνεται να δηλώνει την ύψιστη αρχή και την πηγή του όντος και της γνώσης. Πάντως ήδη στην αρχαιότητα το «Πλάτωνος ἀγαθόν» ήταν παροιμιακή έκφραση για κάτι το ασαφές και σκοτεινό.

β. Το αγαθό **μπορεί να προσεγγιστεί** και να το θεαθεί ο άνθρωπος, όχι βέβαια με τις αισθήσεις αλλά με την καθαρὰ νόηση (ἀφικέσθαι, ἰδεῖν, ἴδωσι).

γ. Η κατάκτησή του είναι **δύσκολη** και **απαιτεί κόπο, επίπονη προσπάθεια** και **αγώνα** (ἀναβῆναι, ἀνάβασιν, ἀναβάντες). Πρόκειται για μια ανοδική πορεία που οδηγεί στην ολοένα υψηλότερη γνώση και διάπλαση

ήθους. Πολύ συχνά στον Πλάτωνα λέξεις που σημαίνουν άνω και την ανάβαση χρησιμοποιούνται μεταφορικώς για την παιδεία και τα αγαθά που προσφέρει.

B2.

α) Ο Σωκράτης αντικρούει την άποψη του Γλαύκωνα και του υπενθυμίζει ότι τελικός και κορυφαίος σκοπός του νόμου, τον οποίο προσωποποιεί, είναι **η ευδαιμονία όλης της πόλης** και όχι μιας κοινωνικής ομάδας. Βλέπει, λοιπόν, το δίκαιο από τη σκοπιά του συλλογικού συμφέροντος και εκφράζει κοινωνικοκεντρικές αντιλήψεις για την οργάνωση της πόλης – κράτους. Συλλαμβάνει ο Σωκράτης την ουσία της ένστασης του Γλαύκωνα και απαντά προβάλλοντας το γενικό καλό της πολιτικά οργανωμένης κοινότητας ως αγαθό επιβαλλόμενο από το Νόμο.

β) Αποδίδει στο Νόμο τρεις βασικές λειτουργίες με τις οποίες επιδιώκεται η ευδαιμονία της πόλης. Χρησιμοποιεί τρεις μετοχές **«συναρμόττω», ποιών, έμποιών»** για να καταδείξει τρεις αδιαπραγμάτευτες λειτουργίες – προϋποθέσεις για την ύπαρξη και την ευδαιμονία της πόλης.

1. «συναρμόττων τους πολίτας πειθοῖ καί ανάγκη»

Με το πρώτο μετοχικό σύνολο ο Πλάτωνας προβάλλει την κοινωνική λειτουργία του Νόμου, καθώς επιδιώκεται η κοινωνική συναρμογή των πολιτών.

Ο Πλάτωνας συχνά κάνει λόγο για την αναγκαιότητα της αρμονίας τόσο στα μέρη της ψυχής, με την υποταγή του κατώτερου μέρους στο ανώτερο (το «έπιθυμητικόν» πρέπει να υποτάσσεται στο «θυμοειδές» και το τελευταίο στο «λογιστικόν»), όσο και στις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους. Μόνο αν επιτευχθεί αυτή η αρμονία, θα οδηγηθούν οι πολίτες στη δικαιοσύνη, στην ομαλή συμβίωση μέσα στην πόλη και κατ' επέκταση στην ευδαιμονία. Αν όμως ο πολίτης είτε από φιλαυτία είτε από ματαιοδοξία είτε από αδυναμία κρίσης δεν είναι σε θέση να οριοθετήσει τον τομέα της δραστηριότητάς του, τότε τουλάχιστον θα πρέπει να συμμορφώνεται προς τις υποδείξεις του εμπειρότερου, του σοφότερου, του σωφρονέστερου (βλέπε εισαγωγή σχολικού εγχειριδίου).

Έτσι, ο νόμος, προκειμένου να πείσει τους πολίτες να υπακούουν σ' αυτόν, ώστε να επέλθει η κοινωνική αρμονία, χρησιμοποιεί την πειθώ και τη βία (Πλάτων, Νόμοι, 722b: ο άριστος) νομοθέτης συνδυάζει την πειθώ με τη βία. Ο νόμος εναρμονίζει τους πολίτες χρησιμοποιώντας την πειθώ, την εσωτερικήευση δηλαδή των επιταγών του, και τον εξαναγκασμό, δηλαδή τη δύναμη των κυρώσεων που διαθέτει.

Με την πειθώ, με τη χρήση, δηλαδή, λογικών επιχειρημάτων, την προβολή υγιών προτύπων και με την παιδεία οφείλουν οι πολίτες να συνειδητοποιήσουν

τον κοινωνικό τους ρόλο, να παραμερίσουν το προσωπικό τους συμφέρον και να προσφέρουν αλληλοβοηθούμενοι ό,τι είναι δυνατόν στην πολιτεία. Η μέθοδος αυτή απευθύνεται κυρίως στους πεπαιδευμένους πολίτες. Υπάρχουν, όμως, πολίτες και μέλη της κοινωνίας, οι οποίοι δεν πείθονται με τον λόγο. Σ' αυτούς επιβάλλεται η βία. Πρόκειται για τον καταναγκασμό που ορίζεται από τον νόμο και δεν επιβάλλεται τυραννικά, αυταρχικά. Η μέθοδος αυτή απευθύνεται, κυρίως, στον «ἄπειρον παιδείας ὄχλον», στον οποίο ο φιλόσοφος – νομοθέτης την εφαρμόζει, αλλά επιβάλλει και στους πολίτες, αν εκείνοι πολυπραγμονούν, καταναγκαστικά, υποχρεωτικά μέτρα για τη συμμόρφωσή τους στο πνεύμα της δικαιοσύνης, όπως και στους πεπαιδευμένους, που δεν έχουν συνειδηθεί με την πειθώ, και στους άρχοντες, που είναι υποχρεωμένοι να ζουν με λιτότητα και ευσυνειδησία, ώστε να εκλείψει η διαφθορά από τον δημόσιο βίο. Αυτός ο λιτός και ευσυνειδητός τρόπος ζωής αναφέρθηκε και στην εισαγωγή του βιβλίου μας: τόσο οι φύλακες – βασιλείς στο πλαίσιο της ιδανικής πολιτείας δεν έχουν προσωπική περιουσία, πολυτελείς κατοικίες, ούτε καν οικογένεια, για να είναι απερίσπαστοι στο λειτούργημά τους. Είναι φανερό, λοιπόν, ότι ο νόμος οφείλει να αποβλέπει στην ευδαιμονία όλης της πόλης και να υποχρεώνει τους αγαθούς να ασκήσουν την εξουσία.

2. «ποιῶν μεταδιδόναι ... ὠφελεῖν»

Με το δεύτερο μετοχικό σύνολο ο Σωκράτης αποδίδει στο νόμο οικονομική λειτουργία. Ο νόμος κατοχυρώνει μια από τις βασικές ιδρυτικές αρχές της πόλης, τον καταμερισμό της εργασίας, με τον οποίο κατακτάται η αυτάρκεια. Έτσι, αν το άτομο είναι φύσει ενδές, με την κοινωνική του συναρμογή γίνεται αὐτάρκες χάρη στην αυτάρκεια που αποκτά η κοινότητα με τον καταμερισμό της εργασίας. Οι εργασίες κατανέμονται σε κάθε πολίτη με βάση τις ικανότητές του, ώστε ο καθένας να στρέφει την προσοχή του όχι μόνο στην ικανοποίηση των δικών του αναγκών, αλλά και στις ανάγκες των συμπολιτών του, με στόχο το κοινό όφελος και την ευδαιμονία. Έτσι, μεταξύ των πολιτών καλλιεργούνται σχέσεις συνεργασίας, αλληλοβοήθειας, αλληλοπροσφοράς και αλληλεγγύης.

3. «καὶ αὐτὸς ἐμποιῶν ... ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως»

Με το τρίτο μετοχικό σύνολο δηλώνεται η παιδαγωγική και πολιτική λειτουργία του νόμου, ο οποίος έχει χρέος να διαπλάθει ανθρώπους ικανούς και άξιους να διατηρούν τη συνοχή της πόλης. Για να γίνει αυτό, χρειάζεται ο νόμος από τη μια να περιορίσει την ατομική επιθυμία, ώστε να τιθασευτεί η βούληση από τον λόγο, και από την άλλη να κατευθύνει την πολιτική κοινωνικοποίηση των ανθρώπων. Συνεπώς, ο νόμος υπηρετεί τον τελικό σκοπό της ευδαιμονίας του συνόλου και επιχειρώντας να υπαγάγει την ατομική επιθυμία στην αναγκαιότητα της κοινωνικής συναρμογής και της

πολιτικής ευταξίας. Προς αυτή την κατεύθυνση ο νόμος καλλιεργεί την κοινωνικότητα και ακόμη περισσότερο αναδεικνύει τους αγαθούς πολίτες σε πολιτικούς ηγέτες που επιφορτίζονται με τη διατήρηση της συνοχής της πόλης. Τέλος, ο νόμος θέτει όρια και περιορισμούς στη συμπεριφορά των πολιτών, αλλά και των φιλοσόφων βασιλέων, ώστε να μην παρεκτρέπονται και διαταράσσουν τη συνοχή της πόλης.

B3.

- 1 —→ Κέφαλο
- 2 —→ τον χορό
- 3 —→ εκδιώχθηκε κακήν κακώς από το νησί
- 4 —→ επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα
- 5 —→ την Τυραννίδα

B4. α)

- άφικέσθαι —→ ανικανοποίητος
- εἶπον —→ ρήμα
- ἰδεῖν —→ ιδέα
- μεταδίδονται —→ παράδοση

β)

- ἀγαθόν —→ Λόγω της καταναλωτικής νοοτροπίας πολλοί δίνουν σημασία μόνο στα υλικά αγαθά.
- πόνων —→ Ο τραυματισμός προκάλεσε έντονους πόνους, αν και δεν απειλούσε τη ζωή των θυμάτων.
- φαυλότερα —→ Η διάβρωση της δημοκρατίας και των θεσμών της είναι αποτέλεσμα της διαχείρισης της εξουσίας από φαύλους πολιτικούς.

ΑΓΝΩΣΤΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η ρητορική (τέχνη) είναι ανάλογη με τη διαλεκτική · γιατί και οι δύο ασχολούνται / σχετίζονται με κάποια τέτοιου είδους θέματα, τα οποία κατά κάποιον τρόπο είναι κοινά / οικεία όλων, στο να τα γνωρίζουν, και καμιάς διακριτής επιστήμης / τέχνης [τα οποία κατά κάποιον τρόπο ανήκουν ως προς τη γνώση τους σε όλους και σε καμιά διακριτή επιστήμη / τέχνη].

Γι' αυτό και όλοι κατά κάποιον τρόπο έχουν μερίδιο / συμμετέχουν και στις δύο · πράγματι όλοι προσπαθούν, μέχρι ένα βαθμό, και να εξετάζουν και να

επιχειρηματολογούν λογικά / να εκφράζουν λόγο και να απολογούνται και να κατηγορούν / να διατυπώνουν κατηγορίες. Άλλοι λοιπόν από τους πολλούς χωρίς σχέδιο κάνουν αυτά, ενώ άλλοι από συνήθεια ως αποτέλεσμα άσκησης. Επειδή είναι δυνατό (να συμβούν) και με τους δύο τρόπους, είναι φανερό ότι αυτά θα γίνονταν (ότι αυτά θα μπορούσε να τα κάνει / επιτύχει κάποιος) και με μέθοδο · για ποιο λόγο πράγματι πετυχαίνουν και αυτοί που (ενεργούν) από συνήθεια και αυτοί που (ενεργούν) από τύχη / αυτόματα, την αιτία είναι δυνατό να την εξετάσει κάποιος / να την εξετάσουμε · αυτού του είδους το πράγμα ήδη όλοι θα ομολογούσαν ότι είναι έργο μιας τέχνης.

Γ2.α. άφωρισθη, υπόσχες, πλείσταις, δρώντων.

β. «τά δέ τοιαῦτα ἤδη πᾶς ἂν ὁμολογήσαι τεχνῶν ἔργα εἶναι»

Γ3.α. τῆ διαλεκτικῆ = δοτική αντικειμενική (ως ονοματικός ετερόπτωτος) στο αντίστροφος.

ἐξετάζειν = τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα ἐγχειροῦσιν (ταυτοπροσωπία)

θεωρεῖν = τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα ἐνδέχεται

ἔργον = κατηγορούμενο μέσω του εἶναι στο «τό τοιοῦτον».

Γ3.β. Δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση που εκφέρεται με οριστική (ἐνδέχεται) γιατί είναι πρόταση κρίσεως και εκφράζει το πραγματικό.

Γ3.γ.

- τῶν πολλῶν: γενική διαιρετική (ως ονοματικός ετερόπτωτος) στο «οἱ μέν»
- εἰκῆ: επίρρημα (δοτικοφανές) του τρόπου στο δρῶσιν
- ταῦτα: σύστοιχο αντικείμενο στο δρῶσιν
- διὰ συνήθειαν: εμπρόθετος προσδιορισμός αιτίας στο εννοούμενο δρῶσιν